

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:2024/116

Karar Sayısı:2025/151

Karar Tarihi:10/7/2025

R.G.Tarih-Sayı:10/12/2025-33103

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Mardin 1. İdare Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un;

A. 28/12/2005 tarihli ve 5442 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle değiştirilen 6. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinin,

B. 9. maddesinin birinci fıkrasının;

1. Bentlerini bağlayan birinci hükmünün,

2. (e) bendinin,

3. Bentlerini bağlayan ikinci hükmünün,

Anayasa'nın 2., 5., 35., 36. ve 125. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

OLAY: Terör olayları sonucu meydana gelen ölüm nedeniyle açılan tazminat davasında itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un iptali talep edilen kuralların da yer aldığı;

1. 6. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Zarar gören veya mirasçılarının veya yetkili temsilcilerinin zarar konusu olayın öğrenilmesinden itibaren altmış gün içinde, her hâlde olayın meydana gelmesinden itibaren bir yıl içinde zararın gerçekleştiği veya zarar konusu olayın meydana geldiği il valiliğine başvurmaları hâlinde gerekli işlemlere başlanır. Bu sürelerden sonra yapılacak başvurular kabul edilmez. Bu Kanun kapsamındaki yaralanma ve engelli hâle gelme durumlarında, yaralının hastaneye kabulünden hastaneden çıkışına kadar geçen süre, başvuru süresinin hesaplanmasında dikkate alınmaz.”

2. 9. maddesi şöyledir:

“Yaralanma, engelli hâle gelme ve ölüm hâllerinde yapılacak ödemeler

Madde 9- Yaralanma, engelli hâle gelme ve ölüm hâllerinde (7000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucunda bulunan miktarın;

a) Yaralananlara altı katı tutarını geçmemek üzere yaralanma derecesine göre,

b) Çalışma gücü kaybı, yetkili sağlık kuruluşları tarafından üçüncü derece olarak tespit edilenlere dört katından yirmidört katı tutarına kadar,

c) Çalışma gücü kaybı, yetkili sağlık kuruluşları tarafından ikinci derece olarak tespit edilenlere yirmibeş katından kırksekiz katı tutarına kadar,

d) Çalışma gücü kaybı, yetkili sağlık kuruluşları tarafından birinci derece olarak tespit edilenlere kırkdokuz katından yetmişiki katı tutarına kadar,

e) Ölenlerin mirasçılara elli katı tutarında,

Nakdî ödeme yapılır.

Nakdî ödemenin tespitine esas tutulacak miktar, ödeme yapılmasına ilişkin valinin veya Bakanın onayı tarihinde geçerli gösterge ve katsayı rakamları esas alınarak belirlenir.

Birinci fıkranın (e) bendine göre belirlenen nakdî ödemenin mirasçılara intikalinde 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun mirasa ilişkin hükümleri uygulanır.

Cumhurbaşkanı, nakdî ödemeye esas tutulan gösterge rakamını yüzde otuza kadar artırmaya veya kanunî sınıra kadar indirmeye yetkilidir.

Bu Kanun kapsamındaki zararlardan dolayı, zarar gören kişilere gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri tarafından yapılan ödemeler sebebiyle Devlete rücu edilemez.

Nakdî ödemenin şekli, tutarı, yaralanma ve engellilik derecelerinin tespitine ilişkin esas ve usuller yönetmelikle belirlenir.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Kadir ÖZKAYA, Hasan Tahsin GÖKCAN, Basri BAĞCI, Engin YILDIRIM, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Kenan YAŞAR, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL ve Ömer ÇINAR’ın katılımlarıyla 27/6/2024 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Şermin BİRTANE tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükümleri, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Uygulanacak Kural ve Sınırlama Sorunu

3. Anayasa’nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa’ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir

davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte olan kurallardır.

4. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 5233 sayılı Kanun'un 6. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi ile 9. maddesinin birinci fıkrasının bentlerini bağlayan birinci hükmünün, (e) bendinin ve bentlerini bağlayan ikinci hükmünün iptallerini talep etmiştir.

5. Anılan Kanun'un 6. maddesinin birinci fıkrasının itiraz konusu birinci cümlesinde zarar gören veya mirasçılarının veya yetkili temsilcilerinin zarar konusu olayın öğrenilmesinden itibaren altmış gün içinde, herhâlde olayın meydana gelmesinden itibaren bir yıl içinde zararın gerçekleştiği veya zarar konusu olayın meydana geldiği il valiliğine başvurmaları hâlinde gerekli işlemlere başlanacağı belirtilmiştir.

6. Bakılmakta olan dava, terör olayları nedeniyle meydana gelen ölümden dolayı ölenin mirasçılarının tazminat talebine ilişkindir. Dolayısıyla itiraz konusu cümlede yer alan "*Zarar gören...*" ve "*...veya yetkili temsilcilerinin...*" ibarelerinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibarelere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

7. Öte yandan kuralın kalan kısmı bakılmakta olan davada uygulanacak "*...veya mirasçılarının...*" ibaresinin yanı sıra uygulanma imkânı olmayan "*Zarar gören...*" ve "*...veya yetkili temsilcilerinin...*" ibareleri yönünden de geçerli, ortak hüküm niteliğindedir. Bu itibarla kuralın kalan kısmının esasına ilişkin incelemenin "*...veya mirasçılarının...*" ibaresi ile sınırlı olarak yapılması gerekir.

8. Kanun'un 9. maddesinin birinci fıkrasının bentlerini bağlayan itiraz konusu birinci hükmü, (e) bendi ve bentlerini bağlayan ikinci hükmünde yaralanma, engelli hâle gelme ve ölüm hâllerinde (7000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucunda bulunan miktarın; ölenlerin mirasçılarına elli katı tutarında, nakdî ödeme yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

9. Bakılmakta olan davanın konusu gözetildiğinde anılan fıkranın bentlerini bağlayan birinci hükmünde yer alan "*Yaralanma, engelli hâle gelme...*" ibaresinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibareye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir. Kuralların kalan kısmı fıkranın bentlerini bağlayan birinci hükmünde yer alan "*...ve ölüm...*" ibaresi ve (e) bendinin yanı sıra uygulanma imkânı olmayan diğer kurallar yönünden de geçerli, ortak hüküm niteliğindedir. Bu itibarla kuralların kalan kısmının esasına ilişkin incelemenin birinci fıkranın bentlerini bağlayan birinci hükmünde yer alan "*...ve ölüm...*" ibaresi ve (e) bendi ile sınırlı olarak yapılması gerekir.

B. Genel Açıklama

10. 5233 sayılı Kanun terör olayları ya da terörle mücadele çerçevesinde yapılan faaliyetler sebebiyle maddi zarara uğrayanların, zararlarının tazmin edilmesine ilişkin usulleri ve esasları belirlemek amacıyla ihdas edilmiştir.

11. Anılan Kanun'un genel gerekçesinde idarenin hukuki sorumluluğunun ilke olarak kusur esasına dayandığı, bu ilkenin istisnası olarak, idarenin önleme yükümlülüğü olduğu hâlde önleyemediği bazı zararların, kusur şartı ve nedensellik bağı aranmaksızın karşılanması

gerektiği, bu ilkenin kusursuz sorumluluk anlayışına dayanan sosyal risk ilkesi olduğu ve bunun bilimsel içtihatlar ve yargı içtihatları ile kabul edildiği belirtilmiştir. Söz konusu gerekçede, meydana gelen maddi zararların yargı yoluna başvurmaya gerek kalmadan en kısa zaman diliminde idare tarafından sulh yoluyla karşılanmasının hedeflendiği ancak bu yolla sonuç alamayanların Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvurularının sağlanması suretiyle verilen tazminat miktarlarının haksız zenginleşme aracı olarak kullanılmasının önlenmesinin amaçlandığı ifade edilmiştir.

12. Gerekçesinde de belirtildiği üzere Kanun'un çıkarılmasında güdülen amaç, terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören kişilerin maddi zararlarının, yargı yoluna gitmelerine gerek kalmadan, idarece en kısa süre içinde ve sulh yoluyla karşılanmasıdır.

13. Kanun'un 4. maddesinde bu Kanun kapsamındaki talepleri incelemek üzere valilikler bünyesinde zarar tespit komisyonlarının kurulması öngörülmüştür. 5. maddeye göre komisyon zarar görenin veya mirasçılarının başvurusu hâlinde bu Kanun kapsamına giren bir zararın bulunup bulunmadığını tespit edecektir. 6. maddenin dördüncü fıkrasına göre komisyon, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından başvuru konusu ile ilgili olarak her türlü bilgi ve yardımı isteyebileceği gibi, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanları bilirkişi olarak görevlendirebilir. Komisyon, gerekli gördüğü uzmanları çalıştırabilir veya bunlardan görüş alabilir.

14. Kanun'un 12. maddesinin birinci fıkrasında komisyonun doğrudan doğruya veya bilirkişi aracılığı ile yaptığı tespitten sonra, uğranılan zararı sulh yoluyla karşılayacak safi miktarı belirleyeceği ve hazırlayacağı sulhname tasarısını davet yazısı ile birlikte hak sahibine tebliğ edeceği belirtilmiştir. Anılan maddenin ikinci fıkrası uyarınca davet yazısında, hak sahibinin sulhname tasarısını imzalamak üzere otuz gün içinde gelmesi veya yetkili bir temsilcisini göndermesi gerektiği, aksi takdirde sulhname tasarısını kabul etmemiş sayılacağı ve yargı yoluna başvurarak zararının tazmin edilmesini talep etme hakkının saklı olduğu belirtilecektir. Dördüncü ve beşinci fıkralarda da sulhname tasarısının kabul edilmemesi veya ikinci fıkraya göre kabul edilmemiş sayılması hâllerinde bir uyuşmazlık tutanağının düzenlenerek bir örneğinin ilgiliye gönderileceği, sulh yoluyla çözülemeyen uyuşmazlıklarda ilgililerin yargı yoluna başvurma haklarının saklı olduğu ifade edilmiştir.

15. Anılan hükümler birlikte değerlendirildiğinde Kanun'un idarenin sorumluluk alanını daraltan ya da idari işlem veya eylemlere karşı yargı yolunu kapatan bir hüküm içermediği anlaşılmaktadır.

16. Nitekim Anayasa Mahkemesinin 25/6/2009 tarihli ve E.2006/79, K.2009/97 sayılı kararında da Kanun'un terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören kişilerin maddi zararlarının özellikle yargı yoluna gitmelerine gerek kalmadan idarece en kısa süre içinde ve sulh yoluyla karşılanması amacıyla hazırlanmış bir kanun olduğu belirtilmiş, Kanun'un bu yönüyle zarara uğrayan vatandaş ile devlet arasındaki uyuşmazlıkta yargı yoluna gidilmeden alternatif bir çözüm yöntemi getirdiğine vurgu yapılarak kanun koyucunun bu amaca uygun olarak yargılama hukuku kurallarından farklı hükümler öngördüğüne işaret edilmiştir. Ayrıca 5233 sayılı Kanun'un idarenin eylem ve işleminin sonucu olmayan ve herhangi bir idari işlem veya eylemle doğrudan nedensellik bağı da bulunmayan ancak terör ve terörle mücadele sırasında meydana gelen zararların tazmini yolunu açan, bu anlamda idarenin kusursuz sorumluluk alanını genişleten bir kanun olduğu ifade edilmiş; idarenin kusursuz sorumluluk alanını genişletmekle birlikte, aynı zamanda terör ve terörle mücadele sırasında meydana gelen zararlardan sadece *maddi* kısmının sulh yoluyla tazminine ilişkin esas ve usulleri belirlediği, Kanun'da *manevi* zararın idareden talep edilemeyeceğine

ilişkin bir hükme yer verilmediği gibi, 12. maddede “*Sulh yoluyla çözülemeyen uyuşmazlıklarda ilgililerin yargı yoluna başvurma hakları saklıdır.*” denilerek Anayasa’nın 125. maddesinin birinci fıkrasına paralel bir düzenlemeye yer verildiği ve idarenin sorumluluk alanını daraltan ya da idari işlem veya eylemlere karşı yargı yolunu kapatan bir hüküm içermediği değerlendirilmesinde bulunulmuştur.

17. Öte yandan manevi tazminat talepleriyle ilgili olarak Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kararlarında, 5233 sayılı Kanun’un maddi zararların özel bir giderim usulü olmakla birlikte manevi zararların karşılanmasına da engel olmayan bir düzenleme olduğu, manevi tazminat talepleri yönünden 2577 sayılı Kanun uyarınca ilgililere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanındığı belirtilmiştir (Abbas Emre [1.B.], B. No: 2014/5005, 6/1/2016, § 81; Özden Sayar ve Deren Dilara Sayar [1.B.], B. No: 2013/4022, 13/4/2016, §§ 51-76).

18. Danıştay kararlarında terör olayları nedeniyle meydana gelen ve sosyal risk ilkesi kapsamında bulunup 5233 sayılı Kanun uyarınca karşılanmayan manevi zarara bağlı tazminat taleplerinin idare hukukunun tazminata ilişkin ilke ve kuralları çerçevesinde 2577 sayılı Kanun’un 13. maddesi kapsamında inceleneceği kabul edilmektedir (Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 26/3/2014 tarihli ve E.2013/1489, K.2014/1219 sayılı ilamı; Danıştay 10. Dairesinin 3/6/2024 tarihli ve E.2023/6669, K.2024/2353 sayılı kararı).

C. Kanun’un 6. Maddesinin Birinci Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan “...veya mirasçılarının...” İbaresinin İncelenmesi

1. İtirazın Gerekçesi

19. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralda terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle oluşan zararların 5233 sayılı Kanun uyarınca tazmin edilmesi öngörülmeyle birlikte bu yolun tüketilmesinin zorunlu olup olmadığına ilişkin bir düzenleme bulunmadığı, bu durumun kişiler yönünden öngörülemezlik ve belirsizliğe yol açtığı belirtilerek kuralın Anayasa’nın 2., 5., 36. ve 125. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür

2. Anayasa’ya Aykırılık Sorunu

20. 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa’nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

21. 5233 sayılı Kanun’un 6. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde zarar gören veya mirasçılarının veya yetkili temsilcilerinin zarar konusu olayın öğrenilmesinden itibaren altmış gün içinde, herhâlde olayın meydana gelmesinden itibaren bir yıl içinde zararın gerçekleştiği veya zarar konusu olayın meydana geldiği il valiliğine başvurmaları hâlinde gerekli işlemlere başlanacağı öngörülmüştür. Anılan cümlede yer alan “...veya mirasçılarının...” ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır. Söz konusu fıkranın ikinci cümlesinde bu sürelerden sonra yapılacak başvuruların kabul edilmeyeceği belirtilmiştir.

22. Anayasa’nın hak arama özgürlüğünü düzenleyen 36. maddesinin birinci fıkrasında “*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*” denilerek yargı mercilerine davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle korunan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, Anayasa’nın 40. maddesi uyarınca diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir.

23. Hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biri mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, hukuki bir uyuşmazlığın bu konuda karar verme yetkisine sahip bir mahkeme önüne götürülmesi hakkını da kapsar. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir (AYM, E.2021/20, K.2022/84, 30/6/2022, § 10).

24. Kuralda terör olaylarından meydana gelen zararlarda zarar konusu olayın öğrenilmesinden itibaren altmış gün içinde, herhâlde olayın meydana gelmesinden itibaren bir yıl içinde idareye başvuru yapılması öngörülmektedir. Dolayısıyla kuralla öngörülen sürelerin açılacak dava süresini de etkilediği dikkate alındığında kuralın mahkemeye erişim hakkına yönelik bir sınırlama getirdiği açıktır.

25. Anayasa'nın 13. maddesinde *“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz”* denilmektedir. Buna göre mahkemeye erişim hakkına sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

26. Bu kapsamda mahkemeye erişim hakkını sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir.

27. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Nitekim bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

28. Kuralda tazminat için başvuru yapılacak mercii ve başvuru sürelerinin açık olarak belirtildiği anlaşılmakla birlikte kuralın bireyler bakımından öngörülebilir nitelikte olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir.

29. İdarenin eylemlerinden kaynaklanan zararların tazmini amacıyla başvurulacak idari ve yargısal yol ilke olarak 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu ile belirlenmiştir. 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinde, idari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve herhâlde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurmaları, bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi hâlinde bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında otuz gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren dava süresi içinde dava açılabilceği düzenlenmiştir.

30. Bu itibarla idarenin eylemleri nedeniyle uğranılan zararların tazmini amacıyla açılacak davalar için 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesiyle zorunlu idari başvuru şartı getirilerek

başvuru için bir ve beş yıllık süreler öngörülmüş iken 5233 sayılı Kanun'da terör olaylarından kaynaklanan zararlar için idari başvuru süresi çok daha kısa (altmış gün ve bir yıllık süreler) belirlenmiştir. Diğer bir ifadeyle hizmet kusuruna dayalı maddi ve manevi tazminat talepleri ve sosyal risk ilkesine dayalı manevi tazminat talepleri için 2577 sayılı Kanun'da öngörülen bir ve beş yıllık süreler geçerli olmasına rağmen sosyal risk ilkesine dayalı maddi tazminat talepleri için 5233 sayılı Kanun'da altmış gün ve bir yıllık süreler geçerli olacaktır.

31. Herkesin yaşam, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğunu belirten Anayasa'nın 17. maddesinin amacı, kişinin maddi ve manevi varlığına ilişkin bir ölüm ya da yaralama olayında mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların tespit edilerek hesap vermelerini sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü olmayıp uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür (*Cezmi Demir ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 127).

32. 5233 sayılı Kanun'la öngörülen tazminat yolu, kusursuz sorumluluk kapsamında kendine özgü ilkeler çerçevesinde inceleme yapılan bir yol olup idarenin kusur sorumluluğunu değerlendiren bir yol değildir. Nitekim Anayasa Mahkemesi, terör eylemleri kapsamında başvuru sahiplerinin yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri incelediği kararlarında, 5233 sayılı Kanun'da öngörülen tazminat yolunun idarenin hizmet kusurunun incelenmesi gereken şikâyetler bakımından etkili bir yol olmadığını, anılan Kanun kapsamında tazminat ödenmesi istemiyle yürütülen sürecin olayın gerçekleşme koşullarını aydınlatıp maddi gerçeği ortaya çıkarabilecek ve gerektiğinde -varsa- olayın sorumlularının cezai yaptırımlar ile hesap vermesini sağlayabilecek nitelikte bir yol olmadığını belirtmiştir (*Özeyir Kocakaya* [1. B.], B. No: 2014/1457, 14/11/2018, §§ 57-59; *Ayşe Durna ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2020/22068, 7/6/2023, § 14; *Aziz Biter ve diğerleri* [1. B.], B. No. 2015/4603, 19/2/2019, §§ 74, 75).

33. Zarara sebep olan olay terör eylemi niteliğinde olsa bile gerçekleşen zarar ile idari faaliyet arasında bir bağlantı olması hâlinde idare hukuku kuralları çerçevesinde öncelikle hizmet kusurunun bulunup bulunmadığının araştırılması gerekir. Terör olayları sebebiyle zarara uğrayan kişilerin açtığı davalarda idarenin hizmet kusurunun ya da kusursuz sorumluluk hâllerinin bulunup bulunmadığı yahut sosyal risk ilkesinin uygulanıp uygulanmayacağı hususlarının ancak yargılama sırasında yapılan araştırma ve değerlendirmelerle ortaya konulacağı açıktır.

34. Danıştay kararlarında da öncelikle hizmet kusurunun bulunup bulunmadığının araştırılması gerektiği, zarara sebep olan olay terör eylemi olsa dahi gerçekleşen zarar ile idari faaliyet arasında doğrudan bir bağlantı olması hâlinde 5233 sayılı Kanun'un uygulanamayacağı kabul edilmektedir (Danıştay İDDK, E.2022/647, K.2022/3380, 23/11/2022; Danıştay Onbeşinci Dairesi E.2012/189, K.2012/7048, 18/10/2012; Danıştay Onuncu Dairesi E.2021/1205, K.2023/5233, 5/10/2023).

35. Teknik bilgi ve uzmanlık gerektiren konularda idari bir faaliyet ile zarar arasında nedensellik bağı olup olmadığının tespiti için uzman görüşüne başvurulması gerekebilmekte olup terör olaylarıyla ilgili olarak çoğu durumda Cumhuriyet savcılığı tarafından soruşturma yapılması, ölüm veya yaralanma hâllerinde bilirkişi incelemesine gidilmesi gerekebilir. Bu bağlamda ilk etapta niteliği bilinmeyen ölüm olayının kesin sebebi ve idarenin bir ihmalinin bu neticeye yol açıp açmadığı yapılan adli ve/veya idari soruşturma sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu durumlarda ilgililerin ölüm nedenini ve olay sürecini bilmesi, takip edecekleri usul ve başvuracakları idari ve adli mercilerin belirlenmesinde önem taşımaktadır. Bu husus ayrıca ilgililerin tam yargı davası açma iradeleri üzerinde de belirleyici bir etkiye sahiptir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Mehmet Menendiz ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2014/5235,

6/7/2017, § 58; *Hasan Oğuz ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2015/2700, 7/2/2018, § 49; *Mehmet Gasır* [1. B.], B. No: 2019/8569, 20/12/2023, § 53).

36. Söz konusu soruşturmalar kamu makamlarınca resen yürütüldüğünden ilgililerin soruşturma sonucunu beklemekten başka seçenekleri bulunmamaktadır. Bu durum özellikle tam yargı davasının kusur veya ihmalin varlığına dayandırıldığı hâllerde önem taşımaktadır. Bu bağlamda yürütülen soruşturma sonucu kesin ölüm nedeni, ölüm olayının meydana gelmesinde kusur veya ihmalin varlığı ya da sürece ilişkin diğer ayrıntılar tespit edildiğinde ilgililerin tam yargı davası açılması için gerekli olan koşulların oluştuğundan haberdar olduğunun veya haberdar olması gerektiğinin ve dava açma süresinin de bu andan itibaren başladığının kabulü gerekir (*Hasan Oğuz ve diğerleri*, § 50, benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Mehmet Menendiz ve diğerleri*, §§ 58, 59).

37. Bu itibarla terör olayları nedeniyle zarara uğrayan kişilerin açacakları tam yargı davalarında ilk başta idarenin kusuru bulunup bulunmadığını yahut sosyal risk ilkesinin uygulanıp uygulanmayacağını doğru tespit ederek başvuruda bulunmaları beklenemez. Kural, idarenin kusuru olduğu düşünülerek 2577 sayılı Kanun hükümlerine göre açılmış ve olayın 5233 sayılı Kanun kapsamında kaldığının ancak yargılama sırasındaki araştırma ve değerlendirmelerle açığa kavuşturulduğu durumlarda davanın 5233 sayılı Kanun'un 6. maddesindeki süre koşulu ileri sürülerek reddedilmesine dolayısıyla hak kaybına neden olacak niteliktedir. Kuralda 2577 sayılı Kanun hükümlerine göre açılmış davalar yönünden hak kayıplarını önleyecek asgari güvenceler içeren hükümler de bulunmamaktadır. Dolayısıyla terör olayları nedeniyle zarara uğrayan ilgililerin, 5233 sayılı Kanun'da düzenlenen altmış gün ve bir yıllık sürelerle göre mi yoksa 2577 sayılı Kanun'da düzenlenen bir ve beş yıllık sürelerle göre mi talepte bulunmaları gerektiği konusunda kuralın öngörülebilir olmadığı ve bu yönüyle kanunilik şartını taşımadığı sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 36. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kural, Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 5. ve 125. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

Ç. Kanun'un 9. Maddesinin Birinci Fıkrasının Bentlerini Bağlayan Birinci Hükmünde Yer Alan "...ve ölüm..." İbaresini ile (e) Bendinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

39. 5233 sayılı Kanun'un 9. maddesinde terör olayları nedeniyle yaralanma, engelli hâle gelme ve ölüm hâllerinde yapılacak ödemelere ilişkin hususlar düzenlenmiştir.

40. Anılan maddenin birinci fıkrasının bentlerini bağlayan birinci ve ikinci hükmünde yaralanma, engelli hâle gelme ve ölüm hâllerinde (7000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucunda bulunan miktar üzerinden fıkranın bentlerinde belirtilen tutarlarda nakdî ödeme yapılması öngörülmüş, bu kapsamda fıkranın (e) bendinde ölenlerin mirasçılarına ödenecek tutar (7000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucunda bulunan miktarın elli katı olarak belirlenmiştir. İtiraz konusu kurallar fıkranın

bentlerini bağlayan birinci hükmünde yer alan “...ve ölüm...” ibaresi ile (e) bendidir. Kurallara göre ölüm hâlinde mirasçılara ödenecek tazminat maktu bir şekilde belirlenmiş olup komisyonlara takdir yetkisi tanınmamıştır.

41. Maddenin ikinci fıkrasında nakdî ödemenin saptanmasında esas alınacak miktarın valinin ya da bakanın ödeme yapılmasına dair onay tarihinde geçerli olan gösterge ve katsayı rakamlarının esas alınarak belirleneceği belirtilmiş, üçüncü fıkrasında ise Cumhurbaşkanına, nakdî tazminata esas alınan gösterge rakamını yüzde otuz oranında artırma veya kanuni sınırına kadar indirme konusunda takdir yetkisi verilmiştir.

2. İtirazın Gerekçesi

42. Başvuru kararında özetle; yaşanan ekonomik ve toplumsal olaylar dikkate alındığında itiraz konusu kurallar uyarınca belirlenen ölüme bağlı maddi tazminat tutarlarının ilgililerin gerçek zararlarını karşılamaktan uzak olduğu, bu durumun ilgililerin sulh olma iradesi göstermelerini engellediği, mal varlığına yönelik zararlar yönünden gerçek zararın dikkate alınarak hesaplama yapılmasına karşın kurallarla bedensel zararlar bakımından maktu bir miktar belirlenmesinin zararın giderilmesi bakımından orantısız olduğu, bu durumun adaletsizliğe neden olduğu belirtilerek kuralların Anayasa’nın 2., 5., 35. ve 125. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa’ya Aykırılık Sorunu

43. Anayasa’nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa’ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

44. Hukuk devleti ilkesi gereğince kanunların kamu yararı amacıyla çıkarılması gerekir. Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre kamu yararı; genel bir ifadeyle bireysel, özel çıkarılardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yararı ifade etmektedir. Kanunun amaç ögesi bakımından Anayasa’ya uygun sayılabilmesi için çıkarılmasında kamu yararı dışında bir amacın gözetilmemiş olması gerekir. Kanunun kamu yararı dışında bir amaçla yalnız özel çıkarlar için veya yalnız belli kişilerin yararına olarak çıkarılmış olduğu açıkça anlaşılabiliyorsa söz konusu düzenlemede amaç unsuru bakımından Anayasa’ya aykırılık söz konusu olacaktır (AYM, E.2019/111, K.2023/63, 5/4/2023, § 141).

45. Açıklanan hâl dışında bir kanun hükmünün ülke gereksinimlerine uygun olup olmadığı, hangi araç ve yöntemlerle kamu yararının sağlanabileceği bir siyasi tercih sorunu olarak kanun koyucunun takdirinde olduğundan bu kapsamda kamu yararı değerlendirmesi yapmak anayasa yargısıyla bağdaşmaz (AYM, E.2018/99, K.2021/14, 3/3/2021, § 102).

46. Bu itibarla Anayasa’ya uygunluk denetiminde kuralın öngörülmesindeki kamu yararı anlayışının isabetli olup olmadığı değil incelenen kuralın kamu yararı dışında belli bireylerin ya da grupların çıkarları gözetilerek yasalaştırılmış olup olmadığı incelenir. Başka bir ifadeyle bir kuralın Anayasa’ya aykırılık sorunu çözümlenirken kamu yararı konusunda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, yalnızca kuralın kamu yararı amacıyla çıkarılıp çıkarılmadığının denetimiyle sınırlıdır (AYM, E.2019/111, K.2023/63, 5/4/2023, § 142; E.2017/33, K.2019/20, 10/4/2019, § 11).

47. Anayasa'nın 5. maddesinde “Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.” denilmektedir.

48. Anayasa'nın 125. maddesinin birinci fıkrasında idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu, yedinci fıkrasında ise idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü olduğu kuralına yer verilmiştir.

49. İdari yargıda içtihatlarla oluşturulan hizmet kusuru ve kusursuz sorumluluk ilkeleri ile kişilerin idare karşısında korunma kapsamı özel hukuka nazaran daha geniş tutulmuştur. Nitekim, idare hukukunda, idarenin hiçbir kusurunun olmadığı faaliyetleri nedeniyle kusursuz sorumluluk ilkeleri çerçevesinde sorumlu tutulması ya da ortaya çıkan zararlar idarenin faaliyeti arasında herhangi bir nedensellik bağının bulunmadığı bazı durumlarda sosyal risk ilkesine dayanılarak kişilerin uğradığı zararların tazmin edilebilmesi mümkün kılınmıştır (AYM, E.2014/94, K.2014/160, 22/10/2014).

50. Terör olayları nedeniyle toplumsal nitelikli bir riskin gerçekleşmesi sonucu özel ve olağandışı zararlar meydana gelmektedir. İdarenin terör olayını önceden haber alıp önlemesi, güvenliğin sağlanması için gerekli her türlü tedbirin alınması gerektiği hâllerde idarenin kusur sorumluluğu gündeme geleceğinden sosyal risk ilkesi uygulanmayacaktır.

51. Dolayısıyla terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle meydana gelen zararların tazmininde 5233 sayılı Kanun'un her durumda otomatik olarak uygulanacağı anlamı çıkarılamaz. Terör eylemlerinden veya terörle mücadele faaliyetlerinden meydana gelmiş olsa bile idarenin eylemleri ile zarar arasında nedensellik bağının kurulabildiği hâllerde öncelikle idarenin hizmet kusurunun olup olmadığı veya kusursuz sorumluluk hâllerinin bulunup bulunmadığı hususunun değerlendirileceği açıktır. Nitekim idare hukukunda kusur sorumluluğunun aslı ilke olması karşısında her koşulda öncelikle kusurun bulunup bulunmadığının, idarenin pozitif yükümlülükleri kapsamında zararı önleme imkânının olup olmadığının, güvenlik ve istihbarat hizmetlerinin yürütülmesinde etkili hizmet verilip verilmediğinin denetlenmesi gerekir. Nedensellik bağının mevcut olduğu, idarenin hizmet kusuru ve kusursuz sorumluluk hâllerinde meydana gelen gerçek zarardan sorumlu olacağı kuşkusuzdur.

52. Nitekim Danıştayın yerleşik kararlarında da zarara sebep olan olay terör eylemi niteliğinde olsa bile gerçekleşen zarar ile idari faaliyet arasında doğrudan bir bağlantı olması hâlinde 5233 sayılı Kanun'un uygulanamayacağı, idare hukuku kuralları çerçevesinde öncelikle hizmet kusurunun bulunup bulunmadığının araştırılması, hizmet kusuru yoksa kusursuz sorumluluk ilkesine göre zararın tazmin edilip edilemeyeceğinin belirlenmesi; idari eylemlerden doğan zararın, hizmet kusuru veya kusursuz sorumluluk ilkeleri uyarınca tazmini gereken davalarda, 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinin uygulanması gerektiği kabul edilmektedir (Danıştay İDDK, E.2022/647, K.2022/3380, 23/11/2022; Danıştay Onbeşinci Dairesi E.2012/189, K.2012/7048, 18/10/2012; Danıştay Onuncu Dairesi E.2021/1205, K.2023/5233, 5/10/2023).

53. 5233 sayılı Kanun'la terör olayları nedeniyle gerçekleşen özel ve olağandışı zararların kusur şartı ve nedensellik bağının bulunmadığı durumlara özgü olarak sosyal risk ilkesi gereğince idare tarafından karşılanması öngörülmüştür. Bu kapsamda idarenin alması gereken tüm önlemleri almasına ve terör faaliyetlerini önlemek adına gerekli çalışmaları yeterli ölçüde ve zamanında yapmasına rağmen terör olayları nedeniyle üçüncü kişilerin zarar gördüğü durumlarda, bu

zararların masum kişiler üzerinde bırakılmaması ve sosyal risk ilkesi uyarınca tazmin edilmesi amacıyla 5233 sayılı Kanun'un kabul edildiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla terör olayları sonucu meydana gelen ölüm olayı nedeniyle ölenin mirasçılarına nakdî ödeme yapılmasını öngören itiraz konusu kuralların kamu yararı amacına yönelik olmadığı söylenemez.

54. Bu itibarla kurallar, 5233 sayılı Kanun kapsamında karşılanacak zararlardan olmakla birlikte, zarar ile idari eylem arasında nedensellik bağının bulunmadığı, diğer bir ifade ile zararın, yürütülen kamu hizmetinin doğrudan sonucu olmadığı durumlarla sınırlı olarak uygulanacaktır. Dolayısıyla bu zararların karşılanmasında sulh yoluyla ödenecek maddi tazminat miktarının kanun koyucu tarafından takdir yetkisi çerçevesinde kanunla belirlenmesinin Anayasa'nın 125. maddesinde yer alan idarenin sorumluluğu ilkelerine aykırılık oluşturduğu söylenemez (aynı yönde değerlendirme için bkz. AYM, E.2006/79, K.2009/97, 25/6/2009).

55. Bunun yanı sıra kanun koyucunun takdir yetkisi çerçevesinde ekonomik ve sosyal değişimlere uyum bakımından Kanun'da bazı düzenlemelere yer verildiği görülmektedir. Kanun'un 9. maddesinin ikinci fıkrasında nakdî ödemenin tespitine esas tutulacak miktarın ödeme yapılmasına ilişkin olarak valinin veya Bakanın onayı tarihinde geçerli gösterge ve katsayı rakamları esas alınarak belirleneceği hükmü yer almaktadır. Kanun'un 13. maddesinde ise valinin onayı üzerine üç ay içerisinde ödeme yapılacağı düzenlenmiştir. Gösterge ve katsayı rakamları da her yıl yeniden hesaplanarak artış göstermektedir. İdari ve yargısal süreçlerin tamamlanmasından sonra anılan Kanun'un 9. maddesinin ikinci fıkrasındaki açık hükme göre valinin veya Bakanın en son ödeme onay tarihinde geçerli gösterge ve katsayı rakamları esas alınarak uygulama yapılması mümkündür. Ayrıca, anılan Kanun'da Cumhurbaşkanına, nakdî tazminata esas alınan gösterge rakamını yüzde otuz oranında artırma veya kanuni sınırına kadar indirme konusunda takdir yetkisi verilmiş olup zaman içerisinde meydana gelen ekonomik veya sosyal değişikliklere göre gösterge rakamlarının değiştirilmesi sağlanabilir. Bunun yanı sıra terör olayları nedeniyle manevi zarara bağlı tazminat taleplerinin idare hukukunun tazminata ilişkin ilke ve kuralları çerçevesinde 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesi kapsamında dava konusu edilmesine bir engel de bulunmamaktadır.

56. Dolayısıyla terör olayları nedeniyle meydana gelen ölüm hâllerinde (7000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucunda bulunacak miktarın elli katı tutarında ölenlerin mirasçılarına nakdî ödeme yapılmasını öngören kurallar kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olup, kurallarda hukuk devleti ilkesi ile çelişen bir yön bulunmamaktadır.

57. Öte yandan hiç kuşkusuz her düzenlemede olduğu gibi kuralın uygulanmasıyla ilgili olarak bazı sorunlar ortaya çıkabilir. Bu bağlamda mevcut uyumsuzluklara ilişkin sorunların her somut olayın özellikleri dikkate alınarak kuralların amacına uygun şekilde yorumlanması suretiyle mahkeme içtihatlarıyla çözülmesi gerekmektedir. Kuralların lafzı ile amacı birlikte yorumlanarak ve idare hukukunun genel kabul görmüş ilkeleri gözönünde bulundurularak çözülebilecek sorunların uygulamaya ilişkin olduğu açıktır. Bu nedenle de kurallardan ziyade kuralın uygulanması ile ilgili olarak ortaya çıkabilecek sorunlar anayasallık denetiminin konusu dışında kalmaktadır (AYM, E.2017/135, K.2019/35, 15/5/2019, § 31; E.2020/82, K.2021/20, 18/3/2021, § 14; E.2021/24, K.2021/79, 4/11/2021, § 9).

58. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 2., 5. ve 125. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN bu görüşe katılmamıştır.

Kuralların Anayasa'nın 35. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

IV. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

59. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında “*Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez*” denilmiş; 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanarak Anayasa Mahkemesinin gerekli gördüğü hâllerde iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlandığı günden başlayarak yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmiştir.

60. 5233 sayılı Kanun'un 6. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...veya mirasçılarının...” ibaresinin iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince iptal hükmünün kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

V. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

61. Başvuru dilekçesinde özetle, itiraz konusu kuralların uygulanmaları hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un;

A. 28/12/2005 tarihli ve 5442 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle değiştirilen 6. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...veya mirasçılarının...” ibaresine yönelik iptal hükmünün yürürlüğe girmesinin ertelenmesi nedeniyle bu ibareye ilişkin yürürlüğün durdurulması talebinin REDDİNE,

B. 9. maddesinin birinci fıkrasının;

1. Bentlerini bağlayan birinci hükmünde yer alan “...ve ölüm...” ibaresine,

2. (e) bendine,

yönelik iptal talepleri 10/7/2025 tarihli ve E.2024/116, K.2025/151 sayılı kararla reddedildiğinden bu bende ve ibareye ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

10/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VI. HÜKÜM

17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un;

A. 28/12/2005 tarihli ve 5442 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle değiştirilen 6. maddesinin birinci fıkrasının;

1. Birinci cümlesinde yer alan “Zarar gören...” ve “...veya yetkili temsilcilerinin...” ibarelerinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma

imkânı bulunmadığından bu ibarelere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. Birinci cümlesinin kalan kısmının esasına ilişkin incelemenin anılan cümlede yer alan “...veya mirasçılarının...” ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına OYBİRLİĞİYLE,

3. Birinci cümlesinde yer alan “...veya mirasçılarının...” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE’DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

B. 9. maddesinin birinci fıkrasının;

1. Bentlerini bağlayan birinci hükmünde yer alan “*Yaralanma, engelli hâle gelme...*” ibaresinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibareye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. Bentlerini bağlayan birinci hükmünün kalan kısmı, ikinci hükmü ile (e) bendinin esasına ilişkin incelemenin bentleri bağlayan birinci hükümde yer alan “...ve ölüm...” ibaresi ve (e) bendi ile sınırlı olarak yapılmasına OYBİRLİĞİYLE,

3. a. Bentlerini bağlayan birinci hükmünde yer alan “...ve ölüm...” ibaresinin,

b. (e) bendinin,

Anayasa’ya aykırı olmadıklarına ve itirazın REDDİNE, Hasan Tahsin GÖKCAN’ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA

10/7/2025 tarihinde karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Basri BAĞCI

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Ömer ÇINAR

Üye
Metin KIRATLI

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. İncelenen kuralla, terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören kişilerle ilgili olarak yaralanma, engelli hale gelme ve ölüm durumunda maktu 7000 gösterge rakamının memur aylık katsayısıyla çarpımı sonucu bulunan rakam karşılığı ödeme yapılacağı düzenlenmiştir. Anayasa'nın 125. maddesinde idarenin sorumluluğunun yürütülen hizmetten kaynaklanan nedenlere ilişkin olduğu kabul edildiğinde kusursuz sorumluluk nedenlerine bağlı olarak kanun ile idareye tazmin yükümlülüğü getirilmiş olmasının Anayasa'nın anılan maddesindeki sorumluluk ilkeleriyle çatışmayacağı söylenebilir.

2. Bununla birlikte kanunla öngörülen şartları taşıyan bireylere belirli bir ödeme yapılacağı düzenlendiği durumda anılan ödemelerin bireyler yönünden mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu tür düzenlemelerin Anayasa'nın 35. ve 13. maddeleri kapsamında ele alınması zorunludur. Başka bir ifadeyle devletin kanunla böyle bir sorumluluk nedenini kabul ettiği hallerde yapılacak ödemelerin gerçek zarar ilkesiyle yapılacak tazminle açık bir ölçüsüzlük içerisinde olmaması da gerekli görülmelidir. Bu açıdan bakıldığında uygulamada ölüm veya yaralanma halinde gerçek zarar ilkesiyle yapılan zarar hesabıyla belirlenen miktarlar ile kural uyarınca yapılan hesap sonucu verilen miktarlar arasında ölçüsüzlüğün bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle kuralın ölçülülük ilkesi uyarınca iptal edilmesi gerektiği görüşündeyim.

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN